

"שימת ספרי 'בן מלך' שיצאו לאור עד עתה:

- שימני עניני
- ספרות ועומר וח
- ענינים בשי"ס ונהלה
- מירדת שביק
- תורה
- מירב והענינים - מלות
- מירב נוראים
- תורה הסוכות
- תוכנית
- ישי הפרדים
- הגדה של פסח
- בעניני מצוות התמידיות
- שמקדש
- חממה ומסור
- שיר והירדים
- שבת קודש
- מידת הבחורין

ניתן לרשימי: mechonbenmelech@gmail.com
 באר"ב ניתן לרשימי: sales@yefenofbooks.com | Warehouse: 9842450220

פרשת ואתחנן - נחמו תשפ"א
 גליון מס' 166

בסייעתא דשמיא

אוצרות בן מלך

מתורתו של מו"ר רבינו הגדול רבי לייב מינצברג זצוק"ל רבה של קהל עדת ירושלים

פרשת ואתחנן

של 'לא תחמוד' אף שהם מופסקים לשני פרשיות בכל זאת נחשבים לדיברה אחת, כי עניינם אחד. ומאידך 'אנכי' ולא 'יהיה' אף שהם בפרשה אחת, בכל זאת קבעו להחשיבם כשני דיברות נפרדות, כי מצד תוכנם הם שני עניינים. ומה שאין הפסק ביניהם נראה דהיינו משום שמתחייב זה כתוצאה מזה, כי 'אנכי' הוא בדרך החיוב לקבל את אלוקותו יתברך, ולא 'יהיה', הוא כנגד זה לשלול כל דבר המנוגד לאלוקותו.

עשרת הדברות (ה, ו-יח)

עשרה דיברות דיבר אלוקים עם ישראל, כמו שכתוב 'וידבר ה' אליכם מתוך האש וגו' ויגד לכם את בריתו אשר צוה אתכם לעשות עשרת הדברים, ויכתבם על שני לוחות אבנים' (ד, יב-יג). 'ויכתוב על הלוחות כמכתב הראשון את עשרת הדברים אשר דיבר ה' אליכם בהר מתוך האש ביום הקהל' (להלן ד, י).

והנה במבט שטחי היה נראה לחלק את הדיברות לפי הפסקי הפרשיות 'פתוחות' ו'סתומות', ולפי זה דיבור 'אנכי' ולא 'יהיה' הם פרשה אחת, ומשום שאין להחשיב את 'אנכי' כדיבור בפני עצמו, אלא הוא פתיחה והקדמה שהיא סיבה המחייבת את כל עשרת הדיברות.

ואילו 'לא תחמוד', נתחלק במקרא לשני פרשיות, 'לא תחמוד בית רעך' הוא פרשה אחת, ולא תחמוד אשת רעך וגו' הוא פרשה שניה. הרי שלפי מבט זה היה ניתן לראות 'עשרה דיברות' בחלוקה אחרת. אולם חז"ל ברוחב דעתם קבעו כי שני הפסקאות

בגליון

פרשת ואתחנן

ביאורי פסוקים ..... עמוד 1

בענייניא דיומא

חמשה עשר באב ..... עמוד 6

נחמו נחמו עמי ..... עמוד 9

מנחם השבוע

מנחם אב תשפ"א

עץ חיים היא למחזיקים בה

הוצאות הדפסת גליון זה נודבו לזיכוי הרבים ע"י ידידנו הנכבד רודף צדקה וחסד מחשובי אברכי קהילתנו מגדולי תומכי מכוננו, מקים עולה של תורה

הרה"ח ר' **יעקב משה גוטליב** שליט"א
 לרגל אירוסיו בנו הי"ו עב"ג בשעטו"מ

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך תעמוד לו ולמשפחתו להתברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה לראות ברכה והצלחה בכל אשר יפנו

הלצחות ותרומות "פרנס השבוע/החדש"
 אפשר להתקשר לטלפון מס' 054-8422488

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל-054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל-052-7616048

לקהל שוחרי תורת ה'בן מלך' ואוהבי התורה בכל מקום שהם

הננו בזה בקריאה של חיבה לשוחרי התורה,
להיות שותפים וידידים איתנים למפעל הכביר של מכוננו
להפיץ על פני תבל את אורו המיוחד והבהיר בתורה של

מורנו ורבינו בעל ה'בן מלך' זצוק"ל

ולתמוך בבית היוצר 'מכון כתבי בן מלך', אשר אך ורק מכוחו יוצאים לאור
כל גנוי תורתו של רבינו ושיעוריו המרובים, כאשר זכינו לראות את הכרכים
הרבים נדפסים ויוצאים לאור עולם, ופתחו אופקים חדשים בפני כלל
שוחרי התורה

מהררי ציון יוצאת הקריאה, בואו לעזרת ה' בגבורים, המשימה הגדולה
עדיין לא הושלמה ודורשת משאבים רבים מדי חודש בחדשו.
נא זכו והצטרפו להימנות למצווה חשובה זו של הרכצת והפצת אור התורה
לזכות את הרבים, הטו שכם וטלו חלק במשימה הגדולה
פנו עתה להנהלת המכון והצטרפו למשפחת התורמים והמנויים
לדבר המצווה הגדולה הנתונה בידינו

באין מענה השאירו הודעתכם ונשוב אליכם בהקדם

ספרים
למעלה הימנה
סדרת ספרים
ביאורים ומאמרים
על המעשה המישי הורה
ספרים
על הש"ס
ספר
הגות ומחשבה
ביאורי סוד
ספר
אמונה ומחוקק
מגאון
תורה ודעת
אמריכם
הורה ודעת

הנצחות תורמים

קו בן מלך
03-3077354
מתענה מכון
סניפים 94 מקות מנוחה
עבודת השקנה בבתי מוסד
לשמוק סיפורי רבינו
מחולקים לפי נושאים
בכל התחומים

הכשרת ספרו בן מלך
בתיבת המנוחות ברחבי העולם
קלפון ההסללה 054-8422488
כתובת איתם ישראל 1/9
ביתר עילית
עמודה מוכרת לפי סעיף 46
להנחלת הארץ
mechonbenmelech@gmail.com

בשורה טובה למבקשי ה'

ניתן להאזין לשיעורי רבינו זצוק"ל בקו השיעורים

'קו בן מלך'

03-3077354

ישנה אפשרות לבחור במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים
בפרשת השבוע ובענייניא דיומא

שמעו ותחי נפשכם

והיו רצון שנוכה לתגדיל תורה ולהאדירה

מכון כתבי בן מלך
הנהלה

הודעה חשובה ומשמחת לתורמי המכון

ניתן לקבל החזר מס

על תרומות למכון בגובה של

עד 35% מערך התרומה

לפי סעיף 46

אוצרות
בן מלך

ועוד מטעם שמשותפים שני דיברות אלו, שנאמרו בלשון נוכח מדבר בעד עצמו [גוף ראשון], מה שאין כן שאר הדיברות נאמר בלשון נסתר כמדבר בעד אחר [גוף שני]. וכתב הרמב"ן כאן, שמזה למדו חז"ל שרק אנכי ולא יהיה מפי הגבורה שמענו (מכות כד.), ושאר הדיברות שמענו מפי משה.

★

והנה עשרת הדברים נכתבו על שני לוחות, כמו שכתוב - 'ויתן אל משה ככלותו לדבר אתו בהר סיני, שני לוחות העדות, לוחות אבן כתובים באצבע אלוקים' (שמות לא, יח).

ובמבט שטחי היינו אומרים שהטעם שנתחלקו הדברים לשני לוחות, היינו משום אריכות הדברים, שלא יהיה ריבוי דברים על לוח אחד ולכן חילקום לשני לוחות. ולפי זה היה צריך לחלק את הדברים על שני הלוחות לפי מספר תיבותיהם, באופן שמחציתם תהיה על לוח אחד ומחציתם על הלוח השני.

אולם גם בזאת חז"ל ברוחב דעתם השיגו כי סיבת החלוקה לשני לוחות היינו משום שהם שני נושאים, וכן ראוי ויאה שכל נושא יהיה על לוח בפני עצמו, ולכן קבעו שהיו חמש דיברות על לוח זה וחמש על לוח זה. כדאיאת בירושלמי (שקלים פ"ה ה"ו ובמדרש תנחומא עקב ט).

ואף שלפי זה נמצא שעל הלוח הראשון יש יותר מפי חמש תיבות מאשר בלוח השני. [בלוח הראשון היו צפופים מאה ארבעים ושש תיבות, ובלוח השני היו כתובים ברווחה עשרים ושש תיבות]. אין אנו משגיחים בזה, כי ראוי שתהא החלוקה לפי נושאים עקרוניים.

★ ★ ★

לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך, וגרך אשר בשעריך (ה, יד)

צריך ביאור מדוע 'גרך אשר בשעריך' נכתב לאחר 'בהמתך'. ועיין ברמב"ן שכתב שעל פי פשוטו איירי בגר תושב, והיינו שלא יעשה מלאכה לישראל. אמנם חז"ל (יבמות מח:) דרשו בו גר צדק,

ולפי שני הפירושים צריך ביאור, שהרי וודאי אדם חשוב יותר מבהמה.

ויתכן לבאר, שנקבע הסדר לפי קירבת הדבר אל האדם, 'אתה ובנך ובתך, עבדך ואמתך, ובהמתך', והבהמה שהיא רכושו של האדם, יותר קרובה אליו מאשר הגר שהוא אדם מבחוץ.

אמנם נראה, שסדר הדברים הוא לפי החשיבות, אלא שאיסור המלאכה בגר הוא גדר בפני עצמו, שהרי אין הוא רכושו של האדם. כלומר, כי איסור מלאכת הבהמה נובעת מהיותה של בעליה, על כן חובתה קודמת, אבל איסורו של גר תושב, הוא רק מצד שהוא עושה מלאכה עבור ישראל.

★ ★ ★

ושנתנם לבניך ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך (י, ז)

המצוה של קריאת שמע בבוקר ובערב הנלמדת מ'בשכבך ובקומך', נחלקו בראשונים אם מחשיבים את שני הקריאות בבוקר ובערב כשני מצוות נפרדות, או ששניהם נמנים כמצוה אחת.

שיטת הבה"ג והרמב"ם שהיא מצוה אחת, מכיון שעניינם אחד. וכמו שכתב הרמב"ם בפתיחה להלכות קריאת שמע 'מצות עשה אחת והיא לקרות קריאת שמע פעמיים ביום', ודעת הרמב"ן (בהשגותיו לספר המצוות) שהם נחשבים שני מצוות מכיון שאין מעכבים זה את זה וזמנם שונה. וכן כתב בהשגותיו (בסוף ספר המצוות) - **ושני תמידין וקטורת בוקר וערב וקריית שמע נמנים שתיים שתיים, שהן מצוות אינן מעכבות זו את זו וזמנה של זו לא זמנה של זו כמו שכתבתי סוף שרש יא.** (ועיין בביאור הגר"ם פ פערלאוו לספר המצוות לרס"ג שהאריך בזה במצות קריאת שמע עשה ג-ד).

והנה פלוגתת הראשונים היא לעניין מניינם בתרי"ג המצוות, אכן יש בזה משמעות גם להבנת גדרי הדברים בכל מצוה ומצוה, אם היא מצוה אחת של שני חלקים או שכל אחת מצוה בפני עצמה. וגם דלפי הסוברים שהוא מצוה אחת, אזי אם לא קרא אחת מהקריאות, הרי כללות המצוה מחוסרת ופגומה, כיון שלא נתקיימה בשלימותה. אבל אם

הם שני מצוות, אזי חסר לו מצוה אחת, אולם את הקריאה השניה קיים בשלימותה.

ובביאור דעת הרמב"ם דס"ל שהיא מצוה אחת, כתב ב'קנאת סופרים' - (על ספר המצוות להרמב"ם שורש ט) **בשורש יג העלה הרב שהמצוות לא ירבה מספרן כמספר הימים שתחייב בהם המצוה היא, ופשוט הוא דאף בהכפל המצוה פעמים רבות בכל יום, לא ירבה מספרן מחמת זה.** כלומר שאין הכוונה שהיא מצוה אחת כוללת שיש בה שני חלקי קיום, אלא כל קיום הוא מצוה בפני עצמה אלא שחזור חיוב קיומה שני פעמים בכל יום.

וזה תמוה, דאין זה דומה למצוה הנכפלת בכל יום, שבמצוה הנכפלת מתקיימת אותה מצוה עצמה, מצד אותו הציוי המחייב אותה. אבל בקריאת שמע הרי נבדלת המצוה בשני לשונות 'בשכבך' ו'בקומך'.

ואכן ב'לב שמח' (על ספר המצוות שורש יא) נחלק עליו בהבנת דעת הרמב"ם, ומפרש דמה שכתב הרמב"ם שהיא מצוה אחת, היינו שמצות קריאת שמע היא מצוה אחת הכוללת את שני הקריאות בכל יום. וכתב - והמצוה עצמה זאת היא לעשות דבר אחד לחצאין מחציתה בזמן אחד ומחציתה בזמן אחר וכו'. וקריאת השמע של שחר היא עצמה של הערב, שהיום מחברן ויום הוא שנתחייב בזה ובוה והכל אחד. וכן משמע מהשגות הרמב"ן שהבין כן בדעת הרמב"ם.

ולפי זה ששני הקריאות הם מצוה אחת, יש לעיין מהו סדר קיומה של המצוה השלימה, האם התחלת המצוה היא בערב בעת השכיבה, והשלמתה היא בבוקר ב'בקומך', וכפי סדר המעט-לעת שהיום הולך אחר הלילה. או שתחילתה בבוקר בעת הקימה וסיומה בערב ב'בשכבך', כפי סדר יומו והנהגתו של האדם.

והנה מלשון הפסוק דכתיב 'בשכבך ובקומך' משמע לכאורה שמצוה זו התחלתה היא בזמן שכיבה והשלמתה בזמן קימה. וכן משמע לשון הרמב"ם - פעמיים בכל יום קוראין ק"ש בערב ובבוקר שנאמר ובשכבך ובקומך, בשעה שדרך בני אדם שוכבין וזה הוא לילה ובשעה שדרך בני אדם עומדין, וזה הוא יום (הלכות קריאת שמע פ"א ה"א).

אכן לאמיתו של דבר נראה, שהתחלת המצוה היא בבוקר וחלקה השני הוא בערב. שכיון שהפסוק שממנו למדין מצות ק"ש עוסק בדרך סדר החיים היומיומי של האדם 'שכיבה' 'קימה' וכן 'בשבתך בביתך ובלכתך בדרך' שהם ענייני סדר החיים של האדם. ומפורש להדיא שמטרת המצוה שסדר חייו של האדם יהיה מוקף ורוץ כולו בהכרזה של קבלת עול מלכות שמים, והרי בסדר יומו של האדם הקימה קודמת לשכיבה, על כן נראה שסדר המצוה הוא תחילה בקומך ואחר כך בשכבך.

ומה שכתבה תורה תחילה 'בשכבך' יש לומר שכיון שהתורה מדברת אל האדם כשהוא ער ושומע, וא"כ הרי נמצא שתחילה יפגע ב'בשכבך' ורק אחר כך יגיע ל'בקומך'. ולכן העמידה תורה את דבריה בסדר זה.

ויש להביא ראיה לזה, מהא דאיתא בגמרא ריש ברכות על המשנה הפותחת בדין קריאת שמע של ערבית - מאי שנא דתני בערבית ברישא לתני דשחרית ברישא, תנא אקרא קאי דכתיב בשכבך ובקומך וכו', ואי בעית אימא יליף מברייתו של עולם דכתיב ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד.

ועיין שם בתוס' שביאר מה היה ההו"א בקושיית הגמרא מהיכי תיתי דליתני שחרית ברישא וכתבו - כדאשכחן בתמיד דכתיב של בוקר תחילה. ותמהו המפרשים על תירוצם, דהא בתמיד שניהם בתוך היום בבוקר ובין הערביים, ובוה וודאי שהבוקר קודם. אבל בקריאת שמע הרי הוא ביום ובלילה, ומה מוכיח מתמיד לקריאת שמע. ונדחקו המפרשים בביאור דברי הגמרא מהיכי תיתי להעדיף ולהקדים את ק"ש של שחרית לפני ק"ש של ערבית.

ולפי דברינו מבואר הדבר שפיר, כי מכיון שמצות ק"ש וסדר קיומה הוא תחילה בעת הקימה שמתחיל האדם את סדר יומו, וכאשר מסתיים סדר יומו בטרם שכבו הוא חוזר וקורא ק"ש של ערבית. ולכן פשיטא להגמרא דהיה למתניתין לפתוח בהתחלת המצוה ואחר כך לבאר הלכות חלקה השני של המצוה. ותיצו שכיון דכתיב הכי בפרשה, או משום שכך הוא סדר המעט-לעת, לכן נקט התנא סדר זה. והיינו שיש סיבות צדדיות שגרמו לתנא

להתחיל בק"ש של ערבית, אבל גם אחר תירוץ הגמרא, עיקר סדר המצוה הוא, תחילה ק"ש של שחרית ואחר כך ק"ש של ערבית.

אמנם מצות זכירת יצי"מ דבעינן להזכיר ביום ובלילה, כדילפינן מדכתיב כל ימי חייך לרבות הלילות (ברכות יב:). בזה נראה שסדר קיום המצוה הוא תחילה בלילה ואחר כך ביום, משום שבזה תלתה התורה גדר המצוה ב'יום', ומרבינן ש'כל ימי' שגם בלילות יאמר יציאת מצרים, כלומר שכל חלקי היום יהיה בהם זכירת יצי"מ. ומכיון שבסדר המעט-לעת הלילה קודם ואחר כך בא היום, הרי ממילא שמצוה זו התלויה ב'יום', סדר קיומה הוא תחילה בלילה ואחר כך ביום.

ונראה פשוט, דמצות זכירת יציאת מצרים ביום ובלילה לכו"ע נחשב למצוה אחת, ואף להראשונים דס"ל דמצות ק"ש היא שני מצוות, שאני מצות זכירת יציאת מצרים שאין נזכר זכירת הלילה מפורש בתורה, אלא נלמד מריבוי הכתוב 'כל ימי', הרי שאין זכירת הלילה עומדת בפני עצמה אלא היא מצורפת לזכירת היום, והיא הרחבת המצוה של זכירת היום, שגם זמן הלילה יהא לה זכירה בפני עצמה.

וקשרתם לאות על ידך, והיו לטוטפות בין עיניך (ז, 1)

גם במצות תפילין נחלקו הראשונים, אם מחשיבים את התפילין של-יד והתפילין של-ראש, כשני מצוות נפרדות, או ששניהם נמנים כמצוה אחת. ועיין בביאור הגרי"פ פערלאוו לספר המצוות לרס"ג (עשה ה-1) שהאריך בזה.

והנה גם הרמב"ם שבקריאת שמע נוקט ששני הקריאות הם מצוה אחת (כאמור לעיל), אבל בתפילין ס"ל שהם שני מצוות. ומונה אותם בספר המצוות לשני מצוות (מצוה יב ומצוה יג), וכן בפתיחה להלכות תפילין - (א) להיות תפילין על הראש (ב) לקשרם על היד.

והסברא בזה פשוטה, שאף שתוכן הפרשיות שווה, אולם קיום מצוותם שונה, שזה מצוותו על היד וזה מצוותו על הראש. וגם צורת הציווי נכתבה בתורה באופן נפרד זה מזה, שבתפילין של יד כתיב 'וקשרתם לאות על ידך', ובתפילין של ראש כתיב 'והיו לטוטפות בין עיניך'. ושאינו בזה מקריאת שמע, שבה כתוב 'ודברת במ' פעם אחת על שני הקריאות גם על 'בשכבך' וגם על 'בקומך'. אבל בתפילין כתיב 'וקשרתם' על היד וציווי נפרד של 'והיו' על הטוטפות בין עיניך.

יתירה על כך לא רק שהציווי ניתן בלשון נפרדת, אלא גם גדרם ומטרתם שונים זה מזה, שתפילין של יד מטרתה היא להיות 'אות', ואילו התפילין של ראש באים במטרה של 'טוטפות'.

אמנם שיטת הבה"ג שגם תפילין של ראש ושל יד מצוה אחת היא, ואזיל בזה לשיטתו דבכל מצוה שיש בו כמה חלקים שתוכנם אחד, נחשבים למצוה אחת. ואף שאין מעכבות זו את זו היינו שאין חלק אחד במצוה זו מעכב את חלקה השני, אולם צורת המצוה מורכבת משני החלקים.

והנה דברי הבה"ג צריכים ביאור, שהרי כמו שנתבאר אין המצוה מחולקת רק בצורת קיומה ואופן כתיבתה בתורה, אלא לכאורה בעצם גדר מהותם ומטרתם יש הבדל בין תש"י לתש"ר, שתש"י בא להיות ל'אות' והתש"ר באים להיות ל'טוטפות', הרי שגם עניינם ותוכנם שונה זה מזה. וא"כ וודאי שיש להחשיבם לשני מצוות נפרדות.

והנראה בזה דדעת הבה"ג הוא דבשורש הדבר גם התפילין של ראש באים בעיקרם לשם 'אות', אלא שנתנית אות על הראש צריכה היא להיות בצורת קישוט.

ובדומה לפסוקים במשלי - **נצור בני מצות אביך, ואל תטוש תורת אמן. קשרם על לבך תמיד, ענדם על גרגרותך** (משלי ו, כ). ששם הרי וודאי תוכן הפסוקים הוא משל להיות דבוקים בדברי התורה והמוסר שיהיו תמיד תוססים בלבם. וכאשר עסוקים ביחס ללב כתב 'קשרם על לבך', ואילו כאשר התייחס לגרגרות מתאים הלשון 'ענדם'. וכמו כן בתש"ר צורת הקשירה על הראש יש לה להיות

אלא שכאמור אין זה מנוגד למה שהוא טוטפות, כי המטרה של התפילין הוא להיות לאות וזכרון, רק כיון שהוא על הראש יש עליו להיות באופי של טוטפות.

ומכיוון שס"ל שעניינם ותוכנם של תש"י ותש"ר הוא אחד, לכן אזיל בזה לשיטתו, דכל המצוות שקיומם נכפל ועיקר עניינם אחד, נחשבים למצוה אחת.

באופי של תכשיט והיינו טוטפות, אולם ביסודו גם התפילין של ראש עניינם 'אות'.

ובאמת דבר זה היהו מפורש בתורה. כי בפרשת קדש לי כל בכור, אין כתוב על של ראש, אלא 'ולזכרון בין עיניך' (שמות יג, ט). וזכרון משמעותו כמו אות, דהיינו ציון וסימן שיזכור חובתו. הרי להדיא שגם תפילין של בין עיניך עניינם אות וזכרון,

בעניינא ד'יומא

חמשה עשר באב

ועוד יש להבין בנוסח הברכה 'הטוב והמטיב', וכן בהמשך לשון הברכה דמשמע שהיה בנס זה טובה כפולה ובשורה עצומה של טוב ומטיב.

הגילוי כי גם בעת הזעם לא עזבנו ה'

אכן נראה שיש בזה יסוד גדול, והוא הסוד של קיום ישראל בגלות. כי כל הניסים שהיו לישראל, היו חלק מהנהגת ה' המיוחדת לעם ישראל. המולכים ומוציאם ממצרים ומנחה אותם בנתיבות לא נודעו. בדרכי הטבע ובדרכי נס, כפי שעלה לפניו יתברך באותה שעה. אמנם משעה שחרב הבית בראשונה ובשניה, נסתלקה שכינה מישראל. ואין השגחה גלויה, עד שנראה ח"ו כאילו עזב ה' את ישראל, ושוב נתונים ישראל לבו ולמשיסה בידי האומות, באין מי שיגן עליהם. ובפרט אחר חורבן ביתר, שכבר ירד לגמרי קרנם של ישראל, והיו נתונים בעובי הגלות בגזירות השמד.

אמנם סוד זה נתגלה בנס מופלא ועצום זה, כאשר היו הרוגי ביתר נתונים לחורב ולחמה ולחיות השדה שלש שנים יומם וליילה, ולא הסריחו. נס נפלא ועצום, עד שבסופו של דבר ניתנו לקבורה. ואז נתעוררו כלל ישראל להתבונן בדבר נס ופלא זה. הנה עדיין זוכים ישראל לניסים, עדיין מלווה אותם הקב"ה בהנהגה מופלאה ולא יטשם לעולם.

הנה זה ענין נפלא, שהרי מדובר במצב של רוגז ועונש נורא, כשחמת אף ה' ניתכה בישראל במלוא

ט"ו באב - ברכת הטוב והמטיב

אמר רבן שמעון בן גמליאל לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים (תענית כו:). ובגמ' שם (לא). נמנו כמה דברים שאירעו לישראל ביום ט"ו באב עיי"ש.

ויש לעיין, כי למרות כל הטעמים, אין זה מספיק להבין את מאמרם 'לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב'. וכי הימים טובים של פסח ושבעות ר"ה וסוכות, הם ימים טובים פחותים בטובתם מט"ו באב.

והנה בין הטעמים ליום טוב של חמשה עשר באב, אמרו שם - רב מתנה אמר יום שניתנו הרוגי ביתר לקבורה.

ושם - ואמר רב מתנה אותו יום שניתנו הרוגי ביתר לקבורה תקנו ביבנה הטוב והמטיב, הטוב שלא הסריחו והמטיב שניתנו לקבורה. וכן בברכות (מח:). - הטוב והמטיב ביבנה תקנוה כנגד הרוגי ביתר.

ויש לתמוה, משום מה תיקנו ברכה קבועה לדורות על מאורע פרטי של אותו דור. עד שבכל סעודה של אדם, צריך להודות ולהלל על אותו נס. ולא מצינו כן בשום נס [חוץ מיציאת מצרים שיש בזה טעם מיוחד], שיזכירוהו כמה פעמים בכל יום. וכי ניסי פורים וחנוכה ועוד ניסים שהיו במשך הדורות, אינם חשובים ונפלאים יותר מנס של הרוגי ביתר שלא הסריחו והובאו לקבורה.

זעמה. שמונים רבוא! הרוגים הרג אדריינוס בביתר [לפי חלק מנוסחאות המדרשים ובאחרים אף יותר]. ולא זו בלבד, אלא אף גיויתיהם לא באו לקבורה אלא נידונו להתגולל בבזיון שלש שנים. והרי הכל בא במשפט מאת ה'. אך בתוך עונש נורא זה עצמו, נתגלה פתאום ענין של חיבה.

כי רצונה של מלכות הרשעה היה לבזות ולהשפיל את כבוד ישראל, ולתת את גופם כדומן על פני האדמה. והקב"ה הראה, כי הוא רוצה בכבודם, ולא הסריחו. ואדרבא, היה בזה כבוד לעם ישראל שאף שמונחים בשדה לא הסריחו. ונתגלה הסוד, כי אף כאשר הקב"ה מכה בנו, אינו כמכת אויב. אלא כאשר ייסר איש את בנו.

בתוך מפלשי העבים הכבדים של הגלות המרה, נתגלתה קרן של אור. הנהגה של נס בתוך הגלות. והיה נס זה, הוכחה כי לא יטוש ה' את עמו. שגם בתוככי תקופת הגלות משגיח עלינו, ועדיין ידו נטויה עלינו, ובוה מולך עלינו בהסתר בתוך הגלות. ומן הנס הנפלא של הרוגי ביתר נתגלה סוד זה, שכל מקום שגלו שכינה עמהם.

אין זה נס פרטי שהתרחש בדור מסויים, אלא מהלך מחודש בהנהגת ה' בישראל. דהיינו שגם בעת חורבן ושואה, נמשכת ההשגחה וההנהגה הפרטית לישראל. ואכן מודגש בברכה זו הנצחיות והקיום התמידי, של היות ה' לנו לאלוקים. הא-ל מלכנו אדירנו בוראנו גואלנו יוצרנו קדושנו קדוש יעקב רועינו רועה ישראל. הכל לחזק ולהדגיש את הדבר הזה שה' הוא מלך ישראל רועה ישראל בכל התוקף, וענין זה הוא נצחי, ונמשך בכל עת. הוא הטיב הוא מטיב הוא יטיב לנו הוא גמלנו הוא גומלנו הוא יגמלנו לעד... ומכל טוב לעולם אל יחסרנו.

רק עתה כאשר העמיקו לשקוע ולטבוע בעומק צרות הגלות האימות בחורבן ביתר. נודע לישראל כי גם בתוך ריחוק זה, מנהיג אותנו הקב"ה. אמנם מחמת הרגוז וחרון האף, הכל הוא בהסתר עצום. אולם, תמיד יש השגחה והנהגה. ותמיד תמיד בכל עת ובכל שעה לא יטושנו ולא יעזבנו, גם כי אלך בגיא צלמוות לא אירא רע כי אתה עמדי.

ואכן מאז אותו נס של הרוגי ביתר, נעשו ניסים רבים פרטיים וכלליים בכל הדורות שבגלות, לעם ישראל לחכמיו ולצדיקיו, כמסופר בחז"ל ומאבותינו ורבותינו. הנס בחורבן ביתר, היה האות לחידוש זה, כי גם בעת הגלות תמשך השגחת ה' עלינו להגן עלינו ולהובילנו ברחמיו המרובים.

אדירנו בוראנו גואלנו יוצרנו קדושנו

בזה יובן תוכן הברכה שלא מצאנו במקום אחר ביטויים כדוגמתם - הא-ל, אבינו, מלכנו, אדירנו, בוראנו, גואלנו, יוצרנו, קדושנו, קדוש יעקב, רוענו, רועה ישראל, המלך הטוב. כלומר שבאים להביע בברכה זו שה' הוא עמנו ועדיין לא עזב אותנו, ועד כמה ה' דבוק בנו ואוהב אותנו לנצח, בכל המצבים אף בשעת עונש וחרון אף.

כמו כן בהמשך הברכה אנו מוצאים ביטויים שהקב"ה מטיב וגומל לנו חסדים בעבר בהוה ובעתיד - הוא הטיב הוא מטיב הוא יטיב לנו, הוא גמלנו הוא גומלנו הוא יגמלנו לעד. כי אחר שראינו שה' משגיח עלינו בכל המצבים, מעתה אנו בטוחים שלא יעזבנו ואל יטושנו לנצח. וסיום הברכה - ומכל טוב לעולם אל יחסרנו, יכול להתפרש על זה הדרך, שאנו בטוחים בזה שכשם שה' דאג לצרכנו עד עתה כן ימשיך לתת לנו מטובו לעולם, ויכול להתפרש גם בדרך בקשה.

הקשר בתוך עוצם הגלות, אינו רק עדות על חוזק הקשר והמשכיותו. אלא יש בזה גילוי, על מהות הקשר עד היכן הדברים מגיעים, מתגלה כאן קשר יותר פנימי ועצמותי מאשר היה ידוע בזמן הבית. מתברר שיש קשר בין הקב"ה לכנסת ישראל לא רק מחמת צורת הנהגתה המסויימת, אלא יש דביקות בעצם מהותם של ישראל. שגם כאשר יש כל כך חרון אף, ושואה קשה ניתכה על ראשם של ישראל, ובכל זאת רואים את הרצון העליון, להמשך הקשר בהנהגה ניסית. וא"כ הרי זה קשר עם המהות של עם ישראל, עם עצם מהותם ומציאותם. קשר כזה שאין יכול לחול בו שום פגם, כי הוא קשר של מציאות. אילו היה הקשר בחינת 'אהבה התלויה בדבר', כבר היו אז כל הסיבות שבעולם, שיתנתק הקשר ח"ו ותפגם הדביקות. המשך הקשר

והדביקות, מוכיח כי החיבור ההדוק אינו מחמת שום סיבה וטעם, אלא משום שהוא אחד בעצם.

ובאמת, שלמות אחדות ודביקות זו, שייכת לימות המשיח ועוה"ב, וכדכתיב - והיה ביום ההוא תקראי אותי אישי ולא תקראי אותי עוד בעלי (הושע ב, יח). ואמרו על זה בחז"ל - אמר רבי יוחנן ככלה בבית חמיה ולא ככלה בבית אביה (פסחים פז). ואיתא - עתידין צדיקים שנקראין על שמו של הקב"ה (ב"ב עה:). אלא ששורש ימות המשיח הוא דווקא בעומק הגלות. שעל ידה נעשית ההכנה וההכשר לגאולה ולגילויי הדביקות העצומים שיהיו אז. כאשר נכנסו כלל ישראל בעבי הענן והחושך של הגלות האפילה, אז החל להתנוצץ סוד דביקות זו.

בתקופת הטובה, כאשר ישראל היו במעמדם לפני שחטאו, היה הקשר מצד מעשינו והנהגתינו. מחמת שאנו עם הנהגים בדרכי ה' הישרים, ביושר צדקה וקדושה. אך כאשר יש קיום ותוקף לקשר, גם בעת הירידה הגדולה, ובתוך תקופת העונש עצמה, כאשר הקב"ה מכה את ישראל, וגודע בחרי אף את כל קרן ישראל. משמעות הדבר הוא כי הקשר הוא מצד עצם מציאותם ומהותם. אז נודע לכל כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו, בלי שיתכן הפסק ועזיבה.

הטוב והמטיב - בסדר ברכת המזון

בברכת המזון, באים לברך לה' ולהודות לו על שלושת המדרגות של השפעת הטובה והמזון שמשפיע לישראל.

ברכה ראשונה, 'הזן את הכל', היא תודה על השפעת המזון שנותן ה' לכל העולם, ובכללם ישראל. אלא שגם בתוך כלל העולם זוכים עם ישראל לחביבות מיוחדת וסיוע מיוחד בהשגת מזונם. וכנוסח הברכה 'ובטובו הגדול תמיד לא חסר לנו ואל יחסר לנו מזון לעולם ועד'.

ברכה שניה 'על הארץ ועל המזון', בברכה זו מברכים על המזון המיוחד שנותן לנו ה', דהיינו מזון הארץ. דכיון שאנו עמו המיוחד לו, נתן לנו ארץ טובה ורחבה והמזון הרב שופע בה, ארץ זבת חלב ודבש.

וברכה שלישית היא ברכת 'בונה ירושלים'.

ברכה זו, שייכת אל שפע הברכה שנותן ה' לישראל במזון ופרנסה. כי הקב"ה מנהיג אותם בתוספת חביבות, על ידי שיושב בקרבם בירושלים בבית המקדש, ונתן להם את הנהגה הנעלית של מלכות בית דוד, ומשגיח עלינו מקרוב ומפרנסנו מידו הרחבה והמלאה והקדושה. וכדכתיב - בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך (שמות כ, כא). שבחי ירושלים את ה' וגו' השם גבולך שלום חלב חטים ישיבעך (תהילים קמז). וכן כתיב לגבי בית המקדש - זאת מנוחתי עדי עד פה אשב כי אותיה - צידה ברך אברך אביונה אשיבע לחם (שם קלב).

ועל מעלה זו שזוכים לשפע מזון משום השראת השכינה בירושלים ובבית דוד, באה ברכה זו ברכת 'בונה ירושלים'.

אמנם כל זה היה קיים בזמן אשר היו ישראל יושבים על אדמתם בארץ ישראל. והשכינה שרתה בבית המקדש. אבל כאשר חרב הבית פסקה הנהגה נפלאה ומיוחדת זו. וכל הברכה השלישית היא באופן של בקשה 'רחם נא' 'רענו וזוננו פרנסנו'.

ברכה רביעית, ברכת 'הטוב והמטיב' התקינו חכמים ביבנה, כאשר נתבאר, שבנס זה של הרוגי ביתר, נתגלתה הנהגה מיוחדת. כלומר לא רק שפע ברכה מיוחדת של מלכות ה' מצד השראת השכינה, בירושלים בבית המקדש ועל מלכות בית דוד. אלא גם השגחה מיוחדת הכוללת את הספקת המזון מצד הנהגה המיוחדת שבתקופת הגלות.

כל ברכה של ברכת המזון מכוונת למהלך מסויים של הנהגת ה', שעל ידה זוכים עם ישראל לכל צרכיהם ופרנסתם באופן נעלה יותר. תחילה מזון בסיסי מצד נותן לחם לכל בשר, ואחר כך זכו למזון הארץ - ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם וגו' ואכלת ושבעת וברכת את ה' אל הארץ הטובה אשר נתן לך. ואחר כך להשגחה מיוחדת מ'ידך המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה'. ובהרוגי ביתר, נתגלה מהלך נוסף, שהוא מדריגה נוספת ונעלית עוד יותר. שלא רק בזמן שבית המקדש קיים, אלא גם תמיד ולנצח, מתקיימת הנהגה מיוחדת והשפעת מזון פרטית לישראל. ועל זה תיקנו ברכה מיוחדת זו. הטוב והמטיב, הטוב שלא הסריחו והמטיב

שהובאו לקבורה. חכמי ישראל העמיקו להבין את הנס המופלא, כי יש כאן מהלך מחודש שלא היה ידוע עד כה. נצחיות השראת השכינה בישראל, וההשגחה עליהם באופן נסתר גם בעת הגלות.

ומתוך כך יבואר ענין לשון חז"ל 'לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב'. כי מצד בחינה מיוחדת זו, יש בו יותר מכל המועדים שיסודם בזמן הגאולה ותקופת הטובה.

נחמו נחמו עמי

שבעה דנחמתא

אחר שעברו הימים של בין המצרים שנקבעו לעסוק בהם בענייני האבילות והצער, קבעו חז"ל אחר תשעה באב, שבעה שבועות של התעסקות בענייני נחמה. ואם לאבילות נקבעו שלשה שבועות, הרי לנחמה נקבעו 'שבעה דנחמתא'. כי הנחמה היא 'בכפליים' ועוד יותר.

וככל שהאדם יותר קשוב לפעילות לבו של כללות העם, והוא מרגיש שאישיותו היא חלק מ'כנסת ישראל', באותה מידה הוא מתאבל על ירושלים באמת, וכואב ומיצר ודואג על החורבן ומוראות הגלות האיומים. לבבו של היהודי הער למהותו, לעמו, ולתפקידו, מתקשה להכיל את השבר הגדול והוא משתוחח ביגונו. סאת המרורים אשר תפסו את מרכז לבו בג' דפורענותא, התישו ושחקו את כוחותיו הנפשיים, והוא מתהלך נכאה ושפוף רוח. עברו נכונו כוסות של נחמה, נוקק הוא לרטיט צרי ונוחם אשר יאוששו אותו, ועל ידם ננסכים בו כוחות מחודשים להתחזק למרות הכל.

עוצם הנחמה שמנחמנו ה' וריבוי העסק בו שקבעו חכמים, מלמדנו עד היכן מגיעה מידת הצער והכאב הראויה בימי האבל, ואף מבחן הוא לאדם, אשר מי שאכן צריך לנחמה והיא לו כנטף מרפא על פצע אנוש, אות הוא כי התאבל נכונה ונכלל הוא בין אבלי ציון וירושלים, והוא אשר יזכה ויראה בנחמתה, וכבר עתה זוכה לראות את החזון המרהיב המתנוצץ בשחר העתידי, ומתעודד בנחמות אשר הבטיח הקב"ה על ידי עבדיו הנביאים.

אין הנחמה מתעלמת מהמשבר הקשה של העם בגלות, ומחילול השם הנורא וכל המצב הדואב של שכינתא בגלותא. אלא למרות הכל ועל אף הכל, יש

בה לחזק ולרפא מעט לשברון הלב של היהודי, היושב אין אונים למול מראה להבות החורבן וחשכת הגלות.

תקנת חכמים להתבונן בענייני הנחמה

הנחמה שלשה חלקים יש בה, א. ההתבוננות בעוצם הטובה שתהיה בעת הגאולה והתקווה שהנה היא קרובה עד מאד, ב. הידיעה שמכאובי הגלות עצמם מטרתם להטיב לנו באחריתנו, ג. ההכרה שבעת הגלות עצמה שכינה עמנו ובכל צרתם לו צר, ולמרות ההסתר הנורא, לעולם לא עזבנו ולעולם לא יטשנו לגמרי, אלא מנהיג אותנו בהסתר משיגח מן החלונות ומציץ מן החרכים.

ובשבעה שבועות אלו, הזמן גרמא לעיין בדברי הנחמות שבנביאים ובמדרשי חז"ל. מענייני עבודת ה' בימים אלו, להתבונן ולדעת כיצד תהיה גאולתן של ישראל. הטובות והנפלאות שיהיו לישראל בחזרתם אל אדמתם, והר בית ה' יהיה נכון בראש ההרים. והקב"ה ישוש עלינו לטוב כל הימים. וכל הגויים יריצו ידם ויהיו עבדים לכל אחד מישראל. אורך ימים ושנים, נקי מכל צער ומבלי שום עגמת נפש לאף אחד מישראל. וכל הימים יטפו ההרים עסיס וה' ירעיף על ישראל שפע טובה. מכל הכיוונים יבואו שטפי ברכה והצלחה, אושר ושמחה, שלום ושלווה, השראות קודש ורוממות נשגבה, גילוי שכינה ורוח קדושה, טעמי תורה וסודותיה, וניבאו בניכם ובנותיכם, ומלאה הארץ דעה את ה'.

יש להתבונן גם בפשטות פסוקי היעודים העתידיים והנחמות שבתורה ובנביאים. כי יסוד הנחמה היא בעצם הידיעה, כי לא לנצח יעזוב ולא לעולם יקצוף. אלא התכלית תהיה כה נאצלה ונשגבה, עד שלא יודעו הימים הרעים.

וכאשר יתבונן האדם בגודל הטובה העתידה לבוא, יתנחם ויתאושש אף כי הוא שרוי בתוך צרות הגלות, שהרי לעומת הטוב הגדול הזה אשר קרוב לבוא, יקטן בלבו עוצם הסבל. ואמנם מדבר זה בעצמו יכולים אנו להבין עד כמה תהיה גדולה שמחת הגאולה ושפע טובתה. שהרי הקב"ה מנחם את ישראל ואת ציון, כי הנה יבואו הימים הנשגבים אשר תגדל בהם כל כך הטובה, עד כי לא יודעו אז כל הצרות וישתכחו מכאובי שנות הגלות לגודל האושר וקורת הרוח שיהיו שרויים בטובה, וכדכתיב - 'ברגע קטון עזבתיך וברחמים גדולים אקבצך' (ישעיה נד, ז). אם כל הגלות הארוכה של אלפיים שנה על כל מוראותיה פרעותיה ושואותיה האיזמות כל זה זה נחשב 'רגע קטון', הרי נוכל לתאר לעצמינו עד כמה תגדל הטובה, טובה כה נפלאה ועצומה שלעומתה כל הגלות יחשב רגע קטון מול גודל וריבוי החסד המובטח שיהיה 'ברחמים גדולים אקבצך'.

טובות גאולת העתיד מעולות על זמן הבנין

ובאמת יסודי הנחמה כבר מפורשים בתורה, שהרי אז יתקיימו כל הברכות של פרשיות בחוקותי - ראה - וכי תבוא. 'ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד, והתהלכתי בתוכם, ואולך אתכם קוממיות' (ויקרא כו), 'ואהבך והרבך וברך פרי בטנך ופרי אדמתך' (דברים ז, ג), ויותר מכך - 'והטיבך והרבך מאבותיך' (שם ל, ה), 'והויתך ה' אלוקיך בכל מעשה ידך בפרי בטנך ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך לטובה כי ישוב ה' לשוב עליך לטוב כאשר שש על אבותיך' (שם ל, ט).

אכן בדברי הנביאים באו הדברים בהרחבה, עד כמה תגדל מעלתם של ישראל. ושמתי כדכוד שמשותיך ושערייך לאבני אקדח (ישעיה נד, ב). והארץ תתן יכולה בשפע בברכה נפלאה, גלוסקאות וכלי מילת (שבת לז). ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני נכר אכריכם וכורמיכם (ישעיה סה, ה). ועוד ועוד שפע ברכה והצלחה בלי סוף, כאשר נתנבאו נביאנו בהרחבה גדולה.

נוסף על כך פלאי פלאות אשר במהרה יבואו ויגילו את לבנו - יטפו ההרים עסיס והגבעות תלכנה חלב (יואל ד, יח), הרה ויולדת יחדיו (ירמיה לא, ז), ונגש

חורש בקוצר (עמוס ט, ג). לא יהיה משם עוד עול ימים וזקן אשר לא ימלא את ימיו. ובנו בתים וישבו ונטעו כרמים ואכלו פרים... זאב וטלה ירעו כאחד ואריה כבקר יאכל תבן ונחש עפר לחמו לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי אמר ה' (ישעיה סה, כ). והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתיים כאור שבעת הימים. (שם ל, כו).

ובעיקר בהשגות הרוחניות, שעתה עדיין אין משיגים דברי תורה אלא מתוך גיעה ועמל הנחשבים כלילה - במחשכים הושיבני - זה תלמוד בבלי (סנהדרין כד.). וגם ההשגה בכבוד ה' היא בבחינת "אכן אתה קל-מסתתר" (ישעיה מה, טו). אך בימות המשיח יהיו השגות בהירות ומאירות לב. כמבואר במקראות ובמדרשים. ומל ה' אלוקיך את לבב ואת לבב זרעך לאהבה את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חייד. (דברים ל, ו). תורה שאדם למד בעוה"ז הבל היא לפני תורתו של משיח (קהלת רבה יא, ב). ואמרו - הדברים שמכוסים מכם בעולם הזה עתידין הן להיות צופים לכם כהדין בולוס (-מראה זכוכית) (ילקו"ש חקת ט). וכן ההשגה בכבוד ה' תהיה בבהירות כאור היום, כדכתיב - והיו עיניך רואות את מוריך ולא יכנף עוד מוריך (ישעיה ל, כ).

וראה עוד בגודל מעלת ישראל לעתיד לבוא בפסוק - והיה כי תרבו ופריתם בארץ בימים ההמה נאום ה' לא יאמרו עוד ארון ברית ה'. ופירש רש"י - לא יאמרו עוד ארון - כי כל כניסתכם תהא קדושה ואשכון בה כאלו הוא ארון (ירמיה ג, טז). ובפסוק ישקני מנשיקות פיהו - כתב רש"י - ומובטחים מאתו להופיע עוד עליהם לבאר להם סוד טעמיה ומסתר צפונותיה ומחלים פניו לקיים דברו וזהו ישקני מנשיקות פיהו (שיר השירים א, ב).

ומתוך התבוננות בעניינים אלו, ימלא לבנו עוז וחדווה וישיש בשמחת הגאולה העצומה העתידה לבוא עלינו. מלא באושר מהידיעה וחווית ההתבוננות עד כמה רב הטוב שעוד צפוי לנו. וזה אחד מהמטרות שניתנו נבואות אלו לעם ישראל, כדי שגם בימי הגלות הקשים ביותר, נתנחם ונתעודד ונזכור כי כל זה יחלוף ויעבור, ובאחרית הימים, יבואו הימים הנפלאים והמאושרים.

הנחמה - גילוי למפרע שהכל היה לטובה

אך יש בענין הנחמה יותר מכך. כי לשון 'נחמה' הוא מלשון חרטה, כמו 'נחם על הרעה'. וכאילו שהמתנחם מתחרט וחוזר בו מכל מה שהצטער ומכל יגונו. כי שורש הנחמה האמיתית, אינו רק במה שישתכח הצער מן הלב. כי אף ששכח ונרגע צערו אך נחמה זו אינה נחמה שלימה, שהרי אחרי הכל הימים הראשונים היו ימי צער ומשבר. הנחמה האמיתית היא, רק כאשר נתברר בסופו של דבר, כי כל הצער והכאב בטלים מעיקרם ולא היו כלל לרעה. הנחמה הגדולה היא כאשר נדע כי כל הגלות לא היה כי אם הכשר והכנה לגאולה הגדולה והימים הטובים והנפלאים אשר נכוננו לנו. ואז הרי כל מכה וכל כאב, יעשו לנו חביבים ונעימים. באשר הם מביאים לנו את השלימות.

ונחמה כזו ינחם ה' את ישראל לעתיד לבוא, כי אז נראה בעליל שכל הצער והסבל והיסורים בגלות הכל היה לטובה. והגלות היא שהכינה והביאה את כל הטובה שנזכה לה אז, ואלמלא כל היסורים לא היינו מגיעים לשלימות כזאת. ואז ימלא שחוק פינו, וישמחו למפרע בכל צרות הגלות האיומות, ויודו לה' על התארכות הגלות. כי כל אלו גרמו והביאו לנו, את הרוממות הנפלאה והשחוק הגדול.

והוא ענין הצחוק שהיה רבי עקיבא משחק, כאשר ראה שועל יוצא מבית קדשי הקדשים. כדאיתא בסוף מסכת מכות. בודאי שעצם מחזה נורא זה, הוא מחריד כל לב. כאשר מקום השכינה והכרובים אשר ה' אמר לשכון בערפל, נעשה שדה עיים נדח, מרבץ תנים ושועלים. אבל רבי עקיבא הביט בהסתכלות עמוקה ופנימית. שכאשר הגלות מגיעה לשיא שפלותה, לבור תחתיות. כאשר ציון נהפכת לשדה, לא רק עיר חריבה, אלא מאורת שועלים. מתוך כך אנו כבר רואים, שתבוא הגאולה במלוא יופיה והבטחותיה הנפלאות, ותתקיים נבואתו של זכריה.

קיום נבואתו של אוריה אינה רק הוכחה לנבואתו של זכריה, אלא היא סיבה וגורם לקיום נבואת זכריה. 'עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה'. כי רק מתוך כך שירושלים ועם ישראל ירדו למדריגה תחתונה כל

כך, יביא הדבר לכך שיזכו לנבואות הטובות של ימות המשיח, שהם ברכה ושפע נפלאים. במבט העומק של תורה שבעל פה של רבי עקיבא, כבר יש סיבה להיות מצחק כעת. התהליך עדיין בעיצומו, הגלות איומה, אך רבי עקיבא כבר 'רואה' בעומק חכמתו הנשגבה את סופו של התהליך. ואף הם, משהראה להם רבי עקיבא את סודו, כבר גם השכילו לראות את המבט הזה, ואמרו לו, עקיבא ניחמתנו, עקיבא ניחמתנו.

סבל הגלות - הכשר לגאולה

סוד זה, שעל ידי הגלות עצמה, נבראת ומשתלמת הגאולה והשלימות של העתיד לבוא, מוכרחת היא מעצם הדברים. שהרי לכאורה, אחר שיתמרוקן העוונות ולקחנו מיד ה' על כל חטאתינו. היה צריך להיות שנחזור אל המצב של הימים ההם ולא יותר מכך. ומהיכן נזכה לתוספת העילוי הנשגב, של הימים הנפלאים והמרוממים של ימות המשיח, וכל הברכות העצומות אשר בדברי הנביאים. הרי מוכרח, שהגלות עצמה היא מכשירה ומכינה את המצב של הגאולה. והוא עומק מאמר הירושלמי (ברכות פ"ב הלכה ד) כי בתשעה באב נולד משיח. כי באותו יום בו נחרב בית המקדש על ידי החורבן, אז התחיל המסע אל הגאולה. כלומר עצם הגלות מביאה את הגאולה, כל יום בגלות וכל מה שעבר עלינו במצבינו זה, הוא הכנה והכשר לגאולה.

ואמרו חז"ל - והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, אטו האינדנא לאו אחד הוא, אמר רבי אחא בר חנינא לא כעולם הזה העולם הבא, העולם הזה על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב, ועל בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת, לעולם הבא כולו הטוב והמטיב (פסחים ג.).

ונתבאר במפרשים, שבוודאי לעולם הבא אין בשורות רעות, שהרי יהיה יום שכולו טוב. אלא הכוונה בזה כי לעולם הבא, אז יבינו הכל את מהלך הבריאה בבירור, ויראו בעליל שכל המצבים האיומים והגזירות הקשות, הכל היה טוב מוחלט. ואז יאמרו הטוב והמטיב, גם על הבשורות הרעות - אותם בשורות רעות שאמרו עליהם בעולם הזה דיין האמת - הרי אז יתברר כי הכל היה לטובה, ולמעשה צריך לברך עליהם 'הטוב והמטיב'. על כל צרה וגלות וסבל,

הגדולות ושפע הרקת הברכה וההטבה ששניג בימות המשיח.

ונחמה זו היא נחמה למפרע, כאשר גם העבר עצמו, ימי הסבל והתלאה, יתבררו כזמן של הטבה ואהבה, שכל היסורים לא היו כלל לצער, אלא לטובה ולברכה.

וידוע המשל שהמשיל ה'חפץ חיים' זיע"א, לאדם שהיה הולך בדרך ושק תבואה על שכמו, וניקב השק, וגרגרי התבואה נשפכו על הארץ. ומה מאוד רב צערו על כל גרגיר וגרגיר הנשפך לריק, ועד שהגיע לביתו היה ריקם מכל. אך כאשר עבר הסתיו ובא עת הקציר, הבחין כי בכל מקום אשר נפל שם גרגיר, הצמיחה הארץ שבולת חטה, ומכל השק הצמיחו לו כר מלא של תבואה, והרי מעתה לא רק שאינו מצטער על אשר אירע לו, אלא הוא שמח על כל גרגיר וגרגיר שנפל.

ויהי רצון שנזכה להתגשמות כל אלו ולחזותם בעינינו בקרוב במהרה בימינו.

ברכת מזל טוב

מעומקא דליבא שלוחה בזה, ברכת מזל טוב חמה ונרגשת לידידנו עוז, האי גברא רבה ויקירא, הכימא סייפא וספרא, איש האשכולות, צנא מלא ספרא חריף ובקי טובא, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, מרביץ תורה, איש חי רב פעלים

הגאון רבי **יחיאל משה זורטהיימר שליט"א**
עורך ראשי במכון 'בן מלך' בית היוצר של רבינו זצוק"ל

לרגל שמחת אירוסים בנו הבחור המופלג
עב"ג בשעטו"מ

יהי רצון שיוכו הוא ומשפחתו לרוות רוב נחת וקדושה מהם ומכל צאצאיהם לתפארת המשפחה הנכבדה

זכות החזקת והקמת התורה תעמוד להם להתברך בכל הברכות האמורות בתורה וימלא ה' כל משאלות לבו לטובה ולברכה אמן.

בברכה
הנהלת המכון

וסוד זה כבר נתגלה לנו על ידי ישעיהו הנביא. אחר פרשת הנחמה של 'ויצא חוטר מגזע ישי' וגו' שם מסופר על המשיח, 'ונחה עליו רוח ה', ושפט בצדק דלים', כתוב שם - ואמרת ביום ההוא אודך ה' כי אנפת בי ושוב אפך ותנחמני (ישעיה יב, א), וברש"י שם - ואמרת - בראותך זאת. אודך כי אנפת בי - והגליתני וכיפר גלותי עלי ועתה נרצה עוני ושוב אפך ותנחמני.

לעתיד יבואו בתודה על הצרות

ובגמרא - דרש רב יוסף מאי דכתיב 'אודך ה' כי אנפת בי ושוב אפך ותנחמני'. במה הכתוב מדבר, בשני בני אדם שיצאו לסחורה, ישב לו קוץ לאחד מהן, התחיל מחרף ומגדף, לימים שמע שטבעה ספינתו של חבירו בים, התחיל מודה ומשבח, לכך נאמר 'שוב אפך ותנחמני' (נדה לא).

והיינו כי הנחמה היא, בכך שיתודע אז. שכל ה"קוץ" של הגלות היה רק לטובה, ולא יהיה לנו אלא להודות לה' ולשבחו, על כל הצרות והיסורים שהמיט עלינו. רק ביום ההוא, לעתיד לבוא, יודע כי כל הגלויות והיסורים היו לטובה. ואז נודה ונשבח על כל הרעות שעשה עמנו. ונברך עליהם ברוך הטוב והמטיב. כי אז יתברר שאי אפשר היה להגיע לכל הטובה הגדולה והשלימות הנפלאה, רק על ידי

התודה והברכה לידידנו הכבדים מתומכי מכוננו
שנטלו חלק בהוצאות גיליון זה

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **דוד ב"ר צבי לוי שליט"א**
לרגל הולדת הבן

חלק מהוצאות העלון נתרמו ע"י ידידנו הנכבדים,
מחשובי אברכי קהילתנו
הרב ר' **דוד שלזינגר שליט"א**
הרב ר' **בענדעט שלזינגר שליט"א**
לע"נ אביהם ר' ישראל זאב ב"ר משה מאיר זצ"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

בחסות

המעוניינים לתרום את הוצאות הגיליון לזיכוי הרבים,
נא לפנות ל-054-8422488 או למייל mechonbenmelech@gmail.com